

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z GEOGRAFII. w roku szkolnym 2017/2018

Cele oceniania przedmiotowego z geografii to: informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach, pobudzanie do systematycznej pracy i rozwoju, motywacja, rozwijanie poczucia odpowiedzialności za osobiste postępy, dostarczenie rodzicom bieżącej informacji o osiągnięciach ich dzieci oraz trudnościach lub specjalnych uzdolnieniach.

W szkole stosowane są następujące formy oceniania bieżących osiągnięć ucznia:

- sprawdzian,
- kartkówka,
- odpowiedź ustna,
- zadania domowe,
- zadania dodatkowe,
- zeszyt przedmiotowy,
- aktywność na lekcji.

► **Sprawdzian:** działanie w formie pisemnej lub praktycznej, mające na celu rozpoznanie poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności, obejmujące partie materiału z jednego działu. Zapowiadane są, co najmniej tydzień przed planowanym terminem. Mają formę testu (zadania otwarte i zamknięte) lub zawierają kilka zadań o charakterze opisowym. Nauczyciel omawia ich zakres i kryteria wymagań. Uczniowie mają prawo poprawić ocenę niedostateczną ze sprawdzianu w ustalonym przez nauczyciela terminie. Poprawiać można tylko jeden raz. Do dziennika wpisywane są obie oceny ze sprawdzianu. W przypadku nieobecności usprawiedliwionej i nieusprawiedliwionej ucznia w szkole (w dniu sprawdzianu), uczeń ma obowiązek zaliczenia sprawdzianu w okresie do dwóch tygodni od powrotu do szkoły (na zasadach ustalonych z nauczycielem). Sprawdziany są punktowane, a punkty przeliczane na oceny wg poniższej skali:

0% - 34% - ocena niedostateczna

35% - 50 % - ocena dopuszczająca

51% - 74% - ocena dostateczna

75% - 90% - ocena dobra

91% - 100% - ocena bardzo dobra

100% + dodatkowe zadania wykraczające ponad podstawę programową daje ocenę celującą.

Oceny częściowe ze sprawdzianów wpisywane są do dziennika kolorem czerwonym. Uczeń otrzymuje do wglądu sprawdzoną pracę. Uczeń obowiązany jest dokonać poprawy sprawdzianu w zeszycie.

► **Kartkówka:** działanie w formie pisemnej mające na celu rozpoznanie poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności, mających związek z tematyką ostatnich trzech lekcji lub z zadaną pracą domową. Mogą być zapowiedziane lub niezapowiedziane. Nie podlegają poprawie.

► **Odpowiedź ustna:** działanie w formie ustnej mające na celu rozpoznanie poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności, mających związek z tematyką ostatnich trzech lekcji; oceniana jest zawartość rzeczowa, umiejętność formułowania myśli, stosowanie terminologii geograficznej, zgodność z poziomem wymagań, umiejętność ilustrowania wypowiedzi przez wykorzystanie pomocy dydaktycznych (modele, tablice graficzne), lub wykonanie wykresu, rysunku itp. oraz płynności wypowiedzi.

► **Zadania domowe:** działanie w formie pisemnej, mające na celu rozpoznanie poziomu i postępów w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności. Przy ocenie bierze się pod uwagę zrozumienie tematu, stopień wyczerpania materiału, logiczne wiązanie faktów, dostrzeganie związków przyczynowo – skutkowych, własne refleksje, poprawną polszczyznę, odpowiednie proporcje, estetykę, czytelność, samodzielność oraz wykorzystanie różnych źródeł wiedzy. Sprawdzane są na bieżąco u wszystkich lub wybiórczo u kilku uczniów i oceniane w zależności od stopnia trudności zadania lub sposobu wykonania. Sprawdzenie pracy domowej może nastąpić podczas sprawdzania zeszytów przedmiotowych, na bieżąco lub po terminie wyznaczonym. Uczeń, który nie przygotował pracy domowej otrzymuje ocenę niedostateczną. Uczeń ma obowiązek uzupełnić prace domowe za czas swojej dłuższej nieobecności w terminie ustalonym z nauczycielem.

► **Zadania dodatkowe** - (wypracowania, konkursy, materiały do gazetki szkolnej itp.), oceniane stopniem lub znakiem „+” w zależności od stopnia trudności zadania (3 plusy ocena bardzo dobra). Przy ustalaniu oceny brane są pod uwagę: samodzielność, wartość merytoryczna, oryginalność i pomysłowość, estetyka wykonania, sposób prezentacji wyników, korzystanie z materiałów źródłowych i sprzętu, precyzyjność, stopień zaangażowania i możliwości ucznia.

► **Zeszyt przedmiotowy** - obowiązuje na każdej lekcji, sprawdzana jest kompletność notatek, zadań domowych, błędy ortograficzne, estetyka. Uczeń nieobecny na lekcji ma obowiązek uzupełnić notatki w zeszycie i odrobić zadania domowe. Trzykrotny brak zeszytu skutkuje oceną niedostateczną.

► **Aktywność na lekcji** - przy ocenie bierze się pod uwagę wiedzę i umiejętności, systematyczność, samodzielność, zaangażowanie i możliwości ucznia. (5 plusów na ocenę bardzo dobrą).

🔔 Uczeń ma prawo być nieprzygotowanym do lekcji 2 razy w półroczu (bez podania przyczyny), o ile zgłosi ten fakt przed lekcją, to nie ponosi żadnych konsekwencji (oprócz znaku „np”), jednak nie może to być w dniu wyznaczonym na sprawdzian lub zapowiedzianą kartkówkę. Po wykorzystaniu limitu określonego powyżej uczeń otrzymuje za każde nieprzygotowanie ocenę niedostateczną.

🔔 Uczeń nieobecny na lekcji ma obowiązek uzupełnić przerobiony zakres materiału.

🔔 Nie ocenia się ucznia w trudnej sytuacji życiowej.

🔔 Nie ocenia się ucznia przez 3 dni po dłuższej usprawiedliwionej nieobecności w szkole – uczeń ma obowiązek taki fakt zgłosić nauczycielowi.

🔔 Każda ocena wystawiona przez nauczyciela jest jawna i uzasadniona.

🔔 Oceny półroczna i roczna wystawiane są na podstawie wszystkich ocen cząstkowych i nie są ich średnia arytmetyczną.

🔔 W razie kłopotów z opanowaniem wiadomości i umiejętności uczeń może zwrócić się do nauczyciela o pomoc. Jeżeli będzie to konieczne wspólnie ustala program wspomagający.

🔔 W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się lub deficyty rozwojowe, potwierdzone pisemną opinią PPP lub innej upoważnionej poradni specjalistycznej, nauczyciel obniża wymagania edukacyjne. Polega to między innymi na:

obniżeniu stopnia trudności sprawdzianów, kartkówek, pracy domowej, zmniejszeniu wymagań, co do ścisłości i precyzji wypowiedzi, zleceniu wykonania prostego zadania o charakterze praktycznym.

🔔 Zachowanie ucznia nie ma wpływu na ocenę z przedmiotu.

🔔 Na miesiąc przed zakończeniem półrocza, roku szkolnego rodzic powinien wiedzieć o zagrożeniu dziecka oceną niedostateczną z przedmiotu, poznać ocenę proponowaną.

🔔 Wiadomości i umiejętności ucznia ocenia się według sześciostopniowej skali ocen (przy czym dopuszczalne są znaki „+”, (0,5) i „-”, (0,25) np. +4 to 4,5, a -4 to 3,75.

🔔 Każda ocena otrzymana przez ucznia jest wpisywana do dziennika lekcyjnego i zeszytu przedmiotowego.

Wymagania na poszczególne stopnie w klasyfikacji półrocznej i rocznej:

Ocenę NIEDOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który nie opanował niezbędnych wiadomości i umiejętności potrzebnych do kontynuowania nauki. Wykazuje brak systematyczności i chęci do nauki, nie posiada podstawowej orientacji na mapie, nie wykonuje zadań domowych, nie potrafi samodzielnie korzystać z różnych źródeł, w tym treści podręcznika, nie pracuje na lekcji, nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych i praktycznych o najprostszym stopniu trudności samodzielnie, w grupie lub przy pomocy nauczyciela, nie udziela prawidłowych odpowiedzi na większość zadanych mu pytań.

Ocenę DOPUSZCZAJĄCĄ otrzymuje uczeń, który opanował minimum wiadomości i umiejętności niezbędnych do kontynuowania nauki i potrafi wykorzystać swoją wiedzę rozwiązując proste typowe zadania przy pomocy nauczyciela. Posiada podstawową orientację na mapie świata, Europy i Polski, posługuje się najprostszym słownictwem i terminologią geograficzną, samodzielnie rozwiązuje i wykonuje zadania o niewielkim stopniu trudności, przejawia chęć i gotowość pracy i współpracy, umie wykorzystać różne źródła informacji, nadrabia zaległości, przy pomocy nauczyciela udziela odpowiedzi na proste pytania.

Ocenę DOSTATECZNĄ otrzymuje uczeń, który opanował podstawowe wiadomości i wybrane umiejętności określone podstawą programową i potrafi wykorzystać je, rozwiązując typowe zadania i problemy. Posiada podstawową orientację na mapie, poprawnie wyraża swoje myśli w prostych i typowych przykładach, samodzielnie i w grupie rozwiązuje nieskomplikowane polecenia. Poprawnie odczytuje dane z tekstu, rysunków, diagramów, tabel, przetwarza proste dane na wykresy, wykonuje wybrane, proste obliczenia stosowane w geografii, z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do rozwiązywania sytuacji problemowych.

Ocenę DOBRĄ otrzymuje uczeń, który wykorzystuje wiedzę i umiejętności rozwiązując typowe zadania, potrafi, korzystając z różnych źródeł wskazanych przez nauczyciela, gromadzić i selekcjonować informacje dotyczące określonych tematów. Uczeń opanował wiadomości i umiejętności w stopniu dobrym. W szczególności: pracuje systematycznie, posiada dobrą orientację na mapie świata, czyta ze zrozumieniem mapy tematyczne, dokonuje poprawnych interpretacji różnorodnych tekstów źródłowych, wykonuje wszystkie obliczenia stosowane w geografii, dostrzega zależności przyczynowo - skutkowe, opanował umiejętność dokonywania interpretacji prostych zjawisk przedstawianych graficznie. Posługuje się językiem poprawnym pod względem merytorycznym, stylistycznym i gramatycznym, aktywnie i efektywnie pracuje i współpracuje w zespołach grupowych, chętnie wykonuje dodatkowe zadania.

Ocenę BARDZO DOBRĄ otrzymuje uczeń, który opanował cały materiał przewidziany w programie nauczania, potrafi sprawnie posługiwać się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami i wykorzystuje je do samodzielnego rozwiązywania problemów, wykazuje umiejętność zdobywania wiedzy z różnych źródeł informacji oraz poprawnie dokonuje oceny przydatności zdobytych danych. Przygotowanie ucznia do lekcji jest pełne, podczas wypowiedzi ustnej samodzielnie potrafi interpretować omawiane zagadnienie, jego wypowiedź jest ładna, ciekawa i poprawna pod względem merytorycznym, stylistycznym i gramatycznym, samodzielnie dokonuje interpretacji treści mapy i innych materiałów źródłowych, potrafi zastosować wiedzę w praktycznym działaniu, chętnie wykonuje zadania i prace dodatkowe, wykorzystuje różne źródła informacji do pogłębiania swojej wiedzy, pracuje nad własnym rozwojem lub bierze aktywny udział w konkursach o treściach geograficznych.

Ocenę CELUJĄCĄ otrzymuje uczeń, który spełnia wszystkie kryteria ujęte w wymaganiach na ocenę bardzo dobrą, a ponadto w zakresie posiadanej wiedzy wykracza poza podstawę programową, samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania, a ich efekty potrafi zaprezentować innym w konkretnej formie. Ponadto uczeń powinien wykazać się znaczącymi osiągnięciami w konkursach na poziomie międzyszkolnym.

Szczegółowe wymagania na poszczególne oceny klasa 7

	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Uczeń potrafi					
Dział 1. Położenie i środowisko przyrodnicze Polski					
1. Położenie geograficzne Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać położenie Polski na mapie Europy; • wymienić sąsiadów Polski; • wymienić cechy położenia Polski; • wymienić skrajne punkty terytorium Polski; • nazwać województwa i ich stolice. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić wszystkie województwa i ich stolice; • podać przykłady konsekwencji rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie województwa; • wymienić i wskazać na mapie sąsiadów Polski; • wymienić konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie województwa i ich stolice; • scharakteryzować konsekwencje wynikające z rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie województwa i miasta będące siedzibami władz samorządowych; • obliczać rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.
2. Przeszłość geologiczna Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać struktury geologiczne występujące w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • korzystając z atlasu nazwać ery, w jakich powstały poszczególne struktury geologiczne; • wskazać i nazwać struktury geologiczne powstałe w poszczególnych orogenezach. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać na podstawie tabeli stratygraficznej najważniejsze wydarzenia geologiczne na terenie Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazać związki między wydarzeniami geologicznymi, a zróżnicowaniem ukształtowania terenu. 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować na podstawie map i wykresów budowę geologiczną poszczególnych regionów Polski.
3. Łądogłód i polskie pojezierza	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić nazwy zlodowaceń i wskazać ich zasięg na mapie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić formy powstałe w wyniku akumulacyjnej i erozyjnej działalności łądogłodu. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić uwarunkowania zlodowaceń w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić genezę wybranych form polodowcowych; • określić możliwość występowania form polodowcowych w 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić cechy charakterystyczne rzeźby młodocennej i starogłacialnej oraz wskazać rejony ich występowania

				najbliższej okolicy.	w Polsce.
4. Bogactwo skał i minerałów	<ul style="list-style-type: none"> wymienić różne typy skał i minerałów występujące w Polsce; wymienić przykłady wykorzystania skał i surowców mineralnych w działalności człowieka. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić i wskazać rejony występowania poszczególnych surowców mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać na podstawie mapy rozmieszczenie surowców mineralnych w Polsce; sklasyfikować skały występujące w Polsce ze względu na ich genezę; określić znaczenie gospodarcze surowców mineralnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać surowce mineralne występujące w najbliższej okolicy, ocenia ich przydatność; określić zasobność Polski w surowce mineralne na tle Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić zróżnicowanie występowania skał i złóż surowców mineralnych w Polsce z uwzględnieniem budowy geologicznej.
5. Klimat Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienić czynniki kształtujące klimat w Polsce; nazwać masy powietrza wpływające na klimat; wymienia termiczne pory roku. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić cechy klimatu Polski, określić rodzaj pogody związanej z poszczególnymi masami powietrza. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić sposób powstawania frontów atmosferycznych; omówić cechy klimatu Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> określić zmiany pogody wynikające z przemieszczania się frontów atmosferycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować klimat Polski na tle klimatu Europy scharakteryzować czynniki wpływające na zmienność pogody w Polsce.
6. Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienić czynniki wpływające na zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić na podstawie map klimatycznych zróżnicowanie rozkładu temperatur, opadów, długości trwania okresu wegetacyjnego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać formy działalności człowieka uzależnione od warunków klimatycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować zależności między warunkami klimatycznymi a rolnictwem, turystyką i transportem. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić cechy charakterystyczne klimatu własnego regionu na tle Polski.
7. Sieć rzeczna Polski	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie wybrane obiekty hydrologiczne w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> nazwać i wskazać na mapie główne dorzecza i zlewiska w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać cechy sieci rzecznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować dorzecza Wisły i Odry. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać różnice między dorzeczeniami Wisły i Odry na tle innych rzek Europy.
8. Polskie lasy	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie obszary Polski charakteryzujące się największą i najmniejszą lesistością. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić rodzaje lasów. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować poszczególne rodzaje lasów ze względu na skład gatunkowy i siedlisko. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić zależności między warunkami klimatycznymi a szatą roślinną; porównać zbiorowiska leśne w różnych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika lesistości w Polsce oraz na tle Europy; ocenić potrzebę

				częściach Polski.	racjonalnej gospodarki leśnej.
9. Gleby Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienić czynniki glebotwórcze; wyjaśnić znaczenie gospodarcze gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie rejony występowania poszczególnych typów gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować wybrane typy gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> ocenić wartość użytkową gleb w Polsce; omówić genezę wybranych typów gleb. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonać analizy prostego profilu glebowego.
10. Morze Bałtyckie	<ul style="list-style-type: none"> wymienić cechy geograficzne Morza Bałtyckiego. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać położenie Bałtyku, zróżnicowanie linii brzegowej, główne cechy tego środowiska morskiego. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić cechy fizyczne wód Bałtyku i ich zależność od warunków przyrodniczych; wskazać państwa nadbałtyckie ze stolicami. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić zróżnicowanie zasolenia i termiki wód Bałtyku; określić znaczenie Bałtyku dla regionu; omówić przebieg granicy morskiej Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać czynniki wpływające na degradację środowiska Morza Bałtyckiego i przedstawić sposoby poprawy warunków.
11. Stan środowiska	<ul style="list-style-type: none"> wymienić zmiany, jakie w środowisku naturalnym wywołuje rozwój gospodarczy. 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady działań, które należy podjąć, aby chronić przyrodę Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić znaczenie terminów: segregacja odpadów, recykling. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ działalności człowieka na atmosferę, wody i gleby. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać mechanizm powstawania kwaśnych opadów i wymienić skutki na przyrodę i działalność człowieka.
12. Ochrona przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienić podstawowe formy ochrony przyrody w Polsce; lokalizować na mapie wybrane parki narodowe. 	<ul style="list-style-type: none"> lokalizować na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce; omówić przyrodę w wybranych parkach narodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> wymienić formy ochrony przyrody i wyjaśnić różnice między nimi; podać przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących w pobliżu miejsca zamieszkania. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać zasady rozwoju zrównoważonego. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić akty prawne, na podstawie których przyroda w Polsce podlega ochronie.
13. Podsumowanie działu					
Dział 2. Mieszkańcy Polski					

14. Ludność Polski na tle Europy i świata	<ul style="list-style-type: none"> • korzystając z danych statystycznych, odczytać liczbę ludności Polski i innych krajów w różnych okresach, • zdefiniować przyrost naturalny • i rzeczywisty 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać liczbę ludności Polski z innymi krajami Europy; • zdefiniować współczynnik przyrostu naturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonać prosty wykres zmian liczby ludności Polsce; • obliczyć współczynnik przyrostu naturalnego dowolnego kraju; • podać przyczyny wzrostu populacji Polski i Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić tendencje zmian liczby ludności Polski; • podać przyczyny ubytku ludności Polski i Europy na początku XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • prognozować zmiany liczby ludności Polski i Europy; • podać skutki zmiany liczby ludności Polski i Europy.
15. Rozmieszczenie ludności Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki osadnicze; • zdefiniować gęstość zaludnienia. 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytywać dane z mapy gęstości zaludnienia Polski i Europy; • porównać gęstość zaludnienia Polski z innymi krajami Europy; • zdefiniować ekumenę. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać mapę gęstości zaludnienia wg powiatów i gmin w Polsce oraz ocenić zakres informacji prezentowanych na każdej z nich; • obliczyć gęstość zaludnienia dla dowolnego obszaru. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przyczyny rozwoju populacji najgęściej zaludnionych regionów Polski i Europy; • wskazać przyczyny rozwoju wielkich ośrodków miejskich w Europie; • zaprezentować gęstość zaludnienia własnego regionu i porównać do średniej wartości w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać analogie i odmienności w procesach osadniczych w Polsce i innych krajach europejskich; • porównać na przykładach zalety i wady dla rozwoju demograficznego populacji położonych w centrum i na peryferiach regionu lub kraju.
16. Rozwój ludności w Polsce i w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać z wykresów wielkość przyrostu naturalnego; • zdefiniować wyż i niż demograficzny; • wskazać na mapie prezentującej poziom współczynnika naturalnego te województwa, w których jest on najwyższy i najniższy. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na wykresach okresy wyżów i niżów demograficznych; • zdefiniować współczynnik urodzeń i zgonów; • podać przykłady województw o najniższym i najwyższym przyroście naturalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • wykonać prosty wykres zmian ruchu naturalnego ludności w Polsce; • wskazać okresy występowania w Polsce niżów i wyżów demograficznych; • przedstawić na mapie zróżnicowanie wielkości przyrostu naturalnego w Polsce według województw. 	<ul style="list-style-type: none"> • określić przyczyny występowania wyżów i niżów demograficznych; • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego Polski; • zdefiniować kompensacyjny wyż demograficzny; • podać przyczyny zróżnicowania wielkości przyrostu 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować zmiany wartości przyrostu naturalnego własnego regionu; • ocenić skuteczność działań władz różnych krajów europejskich w zakresie zwiększenia dzietności; • na dowolnych przykładach określić skutki społeczne

				naturalnego w Polsce.	i gospodarcze wysokiego • i niskiego przyrostu naturalnego (na poziomie województw i krajów).
17. Struktura płci i wieku mieszkańców Polski	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać z piramidy wieku i płci liczebność danej grupy wiekowej; • określić, jakie dane można odczytać z piramidy wieku i płci; • zdefiniować współczynnik feminizacji; • zdefiniować pojęcie przeciętne trwanie życia. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na piramidzie wieku i płci przedziały wiekowe ludności w wieku produkcyjnym; • odczytać z piramidy wieku i płci przedziały wiekowe w których przeważają w polskim społeczeństwie kobiety i mężczyźni; • wyjaśnić zjawisko nadumieralności mężczyzn. 	<ul style="list-style-type: none"> • obliczyć współczynnik feminizacji dla dowolnego województwa lub kraju • wykonać prosty wykres zmian współczynnika feminizacji w Polsce po II wojnie światowej • analizować piramidę wieku i płci i na jej podstawie porównać liczebność grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym 	<ul style="list-style-type: none"> • określić przyczyny zmian współczynnika feminizacji w Polsce; • porównać piramidy wieku i płci Polski • z innych krajów europejskich i ocenić stopień dojrzałości społeczeństw; • wskazać w Europie kraje o młodym społeczeństwie i kraje ze starzejącą się populacją; • wykonać uproszczoną piramidę wieku i płci dla Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić znaczenie imigracji dla populacji społeczeństw starzejących się; • przedstawić skutki społeczne i kulturowe imigracji do państw o starzejącym się społeczeństwie; • przedstawić strukturę wieku i płci własnej miejscowości (regionu) i ocenić ją (społeczeństwo młode, dojrzałe, starzejące się).
18. Zróżnicowanie społeczne ludności Polski i Europy	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać z wykresów kołowych strukturę ludności; • zdefiniować pojęcia mniejszość narodowa i etniczna; • podać przykłady grup etnicznych i mniejszości narodowych w Polsce; • wymienić religie i wyznania istniejące w Polsce; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić mniejszości narodowe i etniczne w Polsce; • wskazać na mapie zasięg głównych religii i wyznań w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić i wskazać na mapie mniejszości narodowe i etniczne oraz główne grupy etnograficzne w Polsce; • zdefiniować analfabetyzm funkcjonalny; • omówić poziom wykształcenia społeczeństwa Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; • podać przykłady krajów wielonarodowych w Europie; • potrafi wymienić • i wskazać na mapie kraje o zróżnicowanej strukturze wyznaniowej; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić skutki społeczne uznania Ślązaków za grupę etniczną w Polsce; • wskazać przykłady wpływu mniejszości narodowych i grup etnicznych na rozwój kultury narodowej; • przedstawić wady i zalety dużego zróżnicowania religijnego wybranego kraju Europy;

	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować analfabetyzm. 			<ul style="list-style-type: none"> • potrafi wskazać w Europie kraje w których mieszka duża liczba wyznawców islamu; • omówić zmiany, jakie zachodzą w poziomie wykształcenia mieszkańców Polski i innych krajów Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać poziom wykształcenia statystycznego Polaka i Europejczyka.
19. Praca i bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • odczytać z wykresów kołowych strukturę zatrudnienia ludności; • zdefiniować pojęcia bezrobocia i prywatyzacji. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia stopy bezrobocia i ludności aktywnej zawodowo; • wymienić województwa, regiony Polski, w których bezrobocie jest najwyższe i najniższe. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać przyczyny bezrobocia w Polsce; • przedstawić na mapie zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić zmiany, jakie zaszły w strukturze zatrudnienia w Polsce po II wojnie światowej; • porównać strukturę zatrudnienia w Polsce i w innych krajach Europy; • analizować wskaźnik bezrobocia w różnych skalach przestrzennych. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać strukturę zatrudnienia w regionie zamieszkania ze strukturą krajową i europejską oraz wskazać przewagi lub zapóźnienia; • wskazać i ocenić sposoby rozwiązywania problemu bezrobocia w Polsce i w Europie.
20. Migracje w Polsce i w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia migracji, emigranta i imigranta; • podać przykładów krajów, w których istnieją skupiska Polonii. 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcie salda migracji; • podać przykłady fal migracyjnych w Polsce; • przedstawić na mapie rozmieszczenie Polonii na świecie. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić przyczyny migracji; • przedstawić na mapie rozmieszczenie migracji; • wymienić kraje, do których najczęściej wyjeżdżają Polacy; • wymienić kraje, z których najczęściej przyjeżdżają do Polski imigranci. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rozmieszczenie migracji; • omówić konsekwencje migracji. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać dawne i współczesne migracje Polaków; • porównać migracje Polaków z migracjami w Europie.
21. Urbanizacja Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny migracji ze wsi do 	<ul style="list-style-type: none"> • zdefiniować pojęcia suburbanizacja, 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać poziom urbanizacji Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować zmiany w osadnictwie 	<ul style="list-style-type: none"> • analizować przestrzenny rozwój

na tle Europy	<ul style="list-style-type: none"> miast; zdefiniować pojęcia urbanizacja i aglomeracja. 	<ul style="list-style-type: none"> aglomeracja monocentryczna i aglomeracja policentryczna (konurbacja); podać przykłady aglomeracji monocentrycznej oraz policentrycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> z innymi krajami Europy; wskazać na mapie największe aglomeracje Polski i Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> wiejskim i miejskim; potrafi wymienić przykłady krajów o najwyższym i najniższym poziomie urbanizacji w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> przykładowego miasta; porównać procesy urbanizacyjne zachodzące w Polsce i w innych krajach Europy.
22. Polskie miasta	<ul style="list-style-type: none"> wymienić główne funkcje miasta; wymienić przyczyny rozwoju miast w Polsce; wymienić 5 największych miast Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady rozwoju miast w dogodnych warunkach przyrodniczych; wymienić i wskazać na mapie główne miasta Polski. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać funkcję wybranych miast Polski i Europy; analizować sieć miejską Polski i porównać ją siecią miast w Europie. 	<ul style="list-style-type: none"> określić, które z warunków przyrodniczych i pozapryrodniczych sprzyjały rozwojowi miast – podać przykłady z Polski i Europy. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić na przykładach, dlaczego najszybciej rozwijają się największe miasta.
23. Podsumowanie działu					
Dział 3. Główne zagadnienia gospodarcze Polski					
24. Gospodarka narodowa	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, co to jest gospodarka narodowa; opisać, czym zajmuje się rolnictwo, przemysł i usługi; wyjaśnić, co to jest Produkt Krajowy Brutto. 	<ul style="list-style-type: none"> porównać na podstawie wykresu strukturę PKB wg sektorów gospodarki w Polsce i wybranym kraju europejskim. 	<ul style="list-style-type: none"> porównać strukturę zatrudnienia wg sektorów gospodarki w Polsce i w krajach Europy Zachodniej; zakwalifikować działalność gospodarczą do poszczególnych sektorów gospodarki narodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> sformułować wniosek dotyczący związku między strukturą zatrudnienia oraz PKB a poziomem rozwoju gospodarczego; wskazać na mapie politycznej świata kraje o podobnej do Polski wartości PKB na 1 mieszkańca. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, co to jest globalizacja i podać przykłady przejawów globalizacji w życiu codziennym; podać pozytywne i negatywne skutki globalizacji; wymienić inne niż PKB wskaźniki poziomu rozwoju gospodarczego państw.
25. Funkcje rolnictwa i czynniki przyrodnicze	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, czym zajmuje się rolnictwo; wymienić 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie map tematycznych opisać warunki przyrodnicze 	<ul style="list-style-type: none"> omówić funkcję gospodarczą, społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić wpływ zmienności pogody na rolnictwo 	<ul style="list-style-type: none"> omówić przestrzenne zróżnicowanie gleb o różnej przydatności

jego rozwoju	przyrodnicze czynniki, decydujące o rozwoju rolnictwa w Polsce.	dla rozwoju rolnictwa w Polsce.	i przestrzenną rolnictwa; • scharakteryzować przestrzenne zróżnicowanie długości okresu wegetacyjnego w Polsce.	w Polsce; • wymienić typy gleb występujących w Polsce i omówić ich przydatność rolniczą.	dla rolnictwa; • wyjaśnić, co to jest agroklimat.
26. Czynniki poza przyrodnicze rozwoju rolnictwa	• wymienić czynniki poza przyrodnicze mające wpływ na rozwój rolnictwa w Polsce i omówić wybrane z nich.	• omówić wpływ czynników poza przyrodniczych na rozwój rolnictwa w Polsce; • wymienić jednostki miar używane w rolnictwie (ar, hektar, tona, kwintal).	• interpretować dane statystyczne w celu ustalenia pozycji Polski w produkcji rolnej w Europie i na świecie.	• sprawnie posługiwać się jednostkami miar używanymi w rolnictwie, wykonywać przeliczenia.	• omówić wpływ przynależności do Unii Europejskiej na funkcjonowanie rolnictwa w Polsce.
27. Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	• wymienić nazwy podstawowych roślin uprawianych w Polsce oraz gatunki zwierząt hodowlanych; • opisać na prostych przykładach związek między warunkami naturalnymi, a rozmieszczeniem upraw roślin i chowu zwierząt.	• podać przykłady roślin zaliczanych do różnych grup (zboża, pastewne, przemysłowe, owoce i warzywa) uprawianych w Polsce; • wskazać na podstawie kartogramu województwa o największym i najmniejszym pogłowie bydła i trzody chlewnej;	• opisać rozmieszczenie podstawowych roślin uprawnych i zwierząt hodowlanych w Polsce.	• wyjaśnić przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia roślin uprawnych w Polsce; • omówić występowanie chowu zwierząt w Polsce.	• ocenić jakość żywności produkowanej w Polsce i wskazać jej zalety oraz wady.
28. Gospodarka morska	• opisać położenie Polski względem Morza Bałtyckiego; • wskazać	• podać i opisać przykłady działalności gospodarczej w różnych sektorach	• ocenić możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; • wymienić wybrane	• opisać perspektywy rozwoju gospodarki morskiej w podziale na poszczególne	• wymienić i opisać działania podejmowane przez społeczność

	konsekwencje nadmorskiego położenia Polski.	gospodarki narodowej związanych z gospodarką morską.	gatunki ryb morskich i słodkowodnych.	obszary działalności gospodarczej.	międzynarodową w celu ochrony różnorodności biologicznej mórz i oceanów.
29. Przemysł i jego funkcje	<ul style="list-style-type: none"> • omówić, czym zajmuje się przemysł; • wymienić przykłady produktów wytworzonych w przemyśle; • na podstawie wykresu strukturalnego opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić rodzaje działalności przemysłowej i opisać strukturę produkcji przemysłowej według rodzajów działalności gospodarczej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać udział przemysłu w strukturze zatrudnienia oraz wytwarzania Produktu Krajowego Brutto; • omówić wpływ przemysłu na gospodarkę, społeczeństwo i przestrzeń. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić i opisać czynniki lokalizacji zakładów reprezentujących wybrane rodzaje działalności przemysłowej; • opisać wybrany zakład przemysłowy, jego wpływ na otoczenie, w szczególności negatywne oddziaływanie na środowisko przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić wpływ indywidualnych decyzji konsumenckich na rozwój przemysłu kraju.
30. Przemysł energetyczny	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić odnawialne i nieodnawialne źródła energii elektrycznej; • omówić znaczenie węgla kamiennego i brunatnego w strukturze produkcji energii elektrycznej w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić przy pomocy mapy tematycznej rozmieszczenie surowców energetycznych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać strukturę produkcji energii elektrycznej według źródeł w Polsce i w wybranych krajach Europy; • omówić wpływ produkcji energii elektrycznej wg poszczególnych źródeł energii na środowisko przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać związek między oszczędzaniem energii a pozytywnym wpływem na przyrodę; • podać sposoby ograniczenia zużycia energii elektrycznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • podać argumenty za i przeciw budowie w Polsce elektrowni atomowej.
31. Okręgi przemysłowe w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie terminów: zakład przemysłowy, okręg przemysłowy, 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić przyczyny koncentracji przemysłu w okręgach; 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić na wybranych przykładach, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić zalety i wady koncentracji przemysłu w okręgach 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, czym są specjalne strefy ekonomiczne oraz opisać przyczyny

	<p>koncentracja przemysłu, restrukturyzacja przemysłu;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić wpływ przemysłu na środowisko. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy wskazać rozmieszczenie okręgów przemysłowych w Polsce. 	<p>restrukturyzacja zakładów przemysłowych w Polsce.</p>	<p>przemysłowych;</p> <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady deglomeracji przemysłu w Polsce. 	<p>i skutki powstawania SSE w Polsce;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie wybrane SSE w Polsce.
32. Przemysł zaawansowanych technologii	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić wybrane produkty przemysłu zaawansowanych technologii; • na podstawie analizy danych statystycznych porównać nakłady na działalność badawczo-rozwojową w Polsce i krajach Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii; • omawia zmiany czynników lokalizacji przemysłu high-tech względem tradycyjnych gałęzi przemysłu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić, czym różni się przemysł zaawansowanych technologii od tradycyjnych gałęzi przemysłu; • omawia wpływ rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii na życie mieszkańców. 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać na mapie lokalizację Krakowskiego Parku Technologicznego i Doliny Lotniczej i omawia ich wpływ na przemysł w Polsce; • wskazać przykłady sukcesów polskich przedsiębiorstw branży high-tech na arenie międzynarodowej. 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia możliwości dalszego rozwoju przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce.
33. Rola usług w gospodarce Polski	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić przykłady działalności gospodarczej zaliczanej do sektora usług. 	<ul style="list-style-type: none"> • scharakteryzować różnorodność usług występujących w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić na wybranych przykładach rozwój usług w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazać związek między rozwojem usług, a podnoszeniem się poziomu rozwoju gospodarczego kraju i regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić szybki rozwój wybranych usług w Polsce i we własnym regionie.
34. Transport i łączność	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady różnych rodzajów transportu; • omówić wady i zalety wybranych rodzajów transportu. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić znaczenie terminów: komunikacja, transport, łączność; • omówić wady i zalety różnych rodzajów transportu wykorzystywanych w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • opisać zależność między stosowanym rodzajem transportu a rodzajem i masą towaru, dystansem, czasem i kosztami; • wskazać na mapie województwa o najlepiej i najgorzej rozwiniętej sieci 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić znaczenie transportu i łączności dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnić konieczność ponoszenia przez państwo wysokich kosztów budowy infrastruktury transportowej.

			drogowej i kolejowej.		
35. Atrakcje turystyczne Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienić najważniejsze atrakcje turystyczne w Polsce i wskazać ich położenie na mapie; podać przykłady polskich obiektów wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić wybrane przyrodnicze i pozaprzyrodnicze atrakcje turystyczne w Polsce; wymienić obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> omówić wpływ mieszkańców Polski na rozwój kulturowy kraju. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonać refleksji nad wartością wybranych walorów turystycznych Polski.
36. Wakacje w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> wymienić ważniejsze regiony turystyczne Polski; omówić wybrany przez siebie region turystyczny w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać na mapie fizycznej Polski regiony o szczególnych walorach turystycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> opisać związek między rozwojem turystyki a wzrostem presji na środowisko przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnić konieczność zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego; podać argumenty na to, że Polska jest, bądź nie jest, krajem atrakcyjnym turystycznie. 	<ul style="list-style-type: none"> podać argumenty świadczące o pozytywnym wpływie turystyki na rozwój gospodarczy oraz o jej negatywnym wpływie na środowisko przyrodnicze.
37. Podsumowanie działu					
Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego					
38. Powódzie i ochrona przeciwpowodziowa	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić, czym jest powódź; podać przykłady przyczyn występowania powodzi; wymienić kilka metod ochrony przeciwpowodziowej. 	<ul style="list-style-type: none"> odróżnić powódź od wezbrania; na podstawie map, danych liczbowych oraz innych materiałów źródłowych podać konsekwencje wystąpienia powodzi. 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnić stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej; wykazać związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym; 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikować i wyjaśnić przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi; analizować i porównać konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> dokonać oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze; zaproponować i uzasadnić dobór metod ochrony przeciwpowodziowej

			<ul style="list-style-type: none"> określić wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi. 	<p>stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> określić wpływ zabudowy obszarów zalewowych na skutki powodzi. 	na wybranym obszarze.
39. Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	<ul style="list-style-type: none"> podać przykłady surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce; wymienić wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie materiałów podać przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki; dokonać podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i poza przyrodnicze. 	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach uzasadnić rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce; wyjaśnić związek pomiędzy warunkami poza przyrodniczymi kierunkami rozwoju energetyki. 	<ul style="list-style-type: none"> określić warunki przyrodnicze i poza przyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych. 	<ul style="list-style-type: none"> wyszukać informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie; dokonać oceny warunków przyrodniczych i poza przyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie.
40. Rozwój dużych miast a zmiany w strefach podmiejskich	<ul style="list-style-type: none"> podać cechy środowiska geograficznego i opisać warunki życia w dużym mieście i w strefie podmiejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazać zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej; wymienia przykłady nowych kierunków zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić przyczyny przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej; wyjaśnić przyczyny przenoszenia działalności gospodarczej do strefy podmiejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikować i wyjaśnić zmiany w zakresie zagospodarowania terenu i stylu zabudowy na przykładach stref podmiejskich; opisać i wyjaśnić zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich; podać własną definicję pojęcia suburbanizacja. 	<ul style="list-style-type: none"> dokonać krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast; prognozować przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich.
41. Wpływ migracji na strukturę	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić pojęcie migracji ze wsi do 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić pojęcie salda migracji; 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie piramidy demograficznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnić wpływ migracji na strukturę 	<ul style="list-style-type: none"> porównać przyczyny i skutki migracji ze wsi

<p>demograficzną wsi</p>	<p>miast; <ul style="list-style-type: none"> • podać przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast. </p>	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy opisać zróżnicowanie salda migracji w Polsce. 	<p>charakteryzować strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej; <ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast; • wyjaśnić przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi. </p>	<p>wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin; <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi. </p>	<p>do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich; <ul style="list-style-type: none"> • zaproponować sposoby zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi. </p>
<p>42. Zmiany polityczne i gospodarcze a struktura zatrudnienia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić czym jest bezrobocie; • podać najważniejsze przyczyny i skutki występowania bezrobocia. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie materiałów opisać zmiany liczby zatrudnionych w różnych gałęziach przemysłu w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzować zmiany w sektorach zatrudnienia w Polsce obserwowane po transformacji gospodarczej; • wyjaśnić przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazać wpływ przemian politycznych i gospodarczych w Polsce po 1989 r. na zmiany struktury zatrudnienia; • wyjaśnić przyczyny i konsekwencje wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie wyszukać informacje na temat sposobów zapobiegania bezrobociu w Polsce; • ocenić skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia.
<p>43. Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie danych statystycznych opisać zmiany długości sieci dróg szybkiego ruchu w Polsce; • wyjaśnić, czym jest centrum logistyczne; • na podstawie mapy określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić korzyści wynikające • z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych; • na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, 	<ul style="list-style-type: none"> • zidentyfikować związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych; • wyjaśnić na przykładach związek 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie dostępnych materiałów dokonać oceny dowolnego obszaru położonego w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na

		nieopodal ważnych szlaków komunikacyjnych.	w tym zakładów przemysłowych.	między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych.	dostępność komunikacyjną.
44. Walory turystyczne Pobrzeża Bałtyku i Małopolski	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykłady walorów turystycznych Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; • opisać własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić dlaczego wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów; • na podstawie materiałów udowodnić, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski; • na podstawie diagramów opisać zmiany liczby turystów nad Bałtykiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy tematycznej opisać zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach; • porównać atrakcyjność turystyczną wybranych miejsc i obiektów w Małopolsce. 	<ul style="list-style-type: none"> • dokonać wieloaspektowej analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeża Bałtyku; • określić wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach. 	<ul style="list-style-type: none"> • odszukać informacje dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski; • projektować zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie.
45. Podsumowanie działu					
Dział 5. Własny region i „mała ojczyzna”					
46. Badanie własnego regionu	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski; • na podstawie mapy opisywać położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka. 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzować środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy na podstawie map tematycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać skały występujące we własnym regionie; • przedstawiać w dowolnej formie przyrodnicze i kulturowe walory regionu. 	<ul style="list-style-type: none"> • prezentować główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazać zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu.
47. Jak zaplanować wycieczkę	<ul style="list-style-type: none"> • podać podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania 	<ul style="list-style-type: none"> • dobierać odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej; • w czasie wycieczki wykorzystać mapę do 	<ul style="list-style-type: none"> • dostosować długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki; 	<ul style="list-style-type: none"> • projektować trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> • pełnić funkcję przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej; • na podstawie samodzielnie

	i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych.	orientacji w terenie.	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzić dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej; • po zakończeniu wycieczki porządkować oraz prezentować zebrane materiały. 	informacji.	zebranych informacji przekazać uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc.
48. Formy współpracy regionalnej	<ul style="list-style-type: none"> • podać przykładowe formy współpracy pomiędzy regionami. 	<ul style="list-style-type: none"> • na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnić korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej; • podać korzyści wynikające z zawierania związków gmin i powiatów. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi; • uzasadnić przesłanki zawierania umów partnerskich z innymi regionami. 	<ul style="list-style-type: none"> • krytycznie ocenić efekty współpracy międzyregionalnej; • przeprowadzić prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań spotykanych w regionach zagranicznych. 	<ul style="list-style-type: none"> • zaproponować nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi.
49. Poznawanie „małej ojczyzny”	<ul style="list-style-type: none"> • określić obszar utożsamiany z własną „małą ojczyzną” jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym; • docenić własną rolę, w kształtowaniu małej ojczyzny. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawić w dowolnej formie atrakcyjność „małej ojczyzny” jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki. 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności „małej ojczyzny”. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównać zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny i kolegów; • wyjaśnić przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby. 	<ul style="list-style-type: none"> • projektować na podstawie własnych obserwacji terenowych, działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego (przyrodniczego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.
50. Podsumowanie działu					

Adriana Baran

Opracowała: Adriana Baran